

NURIYEVA Aysel YUSİF QIZI

Praktik xarici dillər kafedrası, müəllim

Gəncə Dövlət Universiteti

Gəncə şəhəri, Heydər Əliyev prospekti 429

Orcid id: 0000-0001-8762-6652

aysel.n@mail.ru

MÜASİR DİL MÜHİTİNDƏ DİNİ SÖZ VƏ İFADƏLƏRDƏN İSTİFADƏ (AZƏRBAYCAN VƏ İNGİLİS DİLİ NÜMUNƏLƏRİ ƏSASINDA)

Açar sözlər: dil mühiti, dini ifadə, leksik vahid, mentalitet, dini məzmun, ünsiyyət

Key words: language environment, religious expression, lexical unit, mentality, religious content, communication

Ключевые слова: языковая среда, религиозное выражение, лексическая единица, менталитет, религиозное содержание, общение

Din insan şüurunda dünyanın ontoloji modelidir. Dil isə elə bir vasitədir ki, insan şüurunda əks olunan istənilən dünya modelini onun vasitəsilə ifadə etmək mümkündür.

Din bütün xalqların dillərinə təsir edir. Dinin dilə təsiri ümumi şəkildə tədqiq olunsa da, bu zaman konkret dillər üzərində aparılan tədqiqatlar, alınma sözlərin milli mədəniyyətlərə təsiri, leksikologiyanın genişlənməsi, məna daralmaları, o cümlədən dilin dinə təsiri, onların semantik dəyişiklikləri, tərcümə problemləri, ayrı-ayrı sözlərin semantik diapazonunun daralması və genişlənməsi o qədər də nəzərə alınmamışdır.

Din xalqların folkloru, mifologiyası və ədəbiyyatında da öz əksini tapır. Məsələn, türk dillərinə yaxından nəzər salsaq, görürük ki, türk dillərinin tarixi köklərə malik olduğu Şərqi Avropada alışılmış ifadələr və klişə stereotiplər insanların ortaq xüsusiyyətidir. Dini sözlər də ərəb dilindən türk dillərinə tərcümə edilmədən inteqrasiya etmişdir. Buna görə də ərəb dilinin Avropa dillərinə inteqrasiyasını, xüsusən də türklər arasında yayılmasını araşdırmaq türk dillərində fonetik və semantik qatlardakı dəyişiklikləri izah etməyə kömək edə bilər [2, 2009]. Qırğız, özbək, qazax, türkmən və uyğur dillərində çox işlənən ərəb sözlərinin araşdırılması qırğız-türk dillərinin mənşəyini və mədəniyyətini aydınlaşdırır [1, 2017].

Bununla belə, mədəniyyəti formalaşdıran din olsa da, o milli xüsusiyyətlərdən asılı olaraq fərqli şəkildə tanınır.

<https://doi.org/10.59849/2224-9257.2024.1.378>

Məsələn, İslam dinini araşdıran bəzi tədqiqatçılar hesab edirlər ki, bu dinin yayıldığı cəmiyyətlərində mədəni fərqlərin olmasına baxmayaraq, gündəlik danışıqda dini ifadələr müsəlmanlar arasında geniş yayılmışdır.

Ən son müasir linqvistik tədqiqatlarda “dil və mədəniyyət”, “dil və şüur”, “dil və cəmiyyət”, “dil və yaradıcılıq”, “nitq və idrak” istiqamətləri kimi dil və din arasındakı əlaqə də ən aktual və ən az öyrənilmiş fənlərarası istiqamətlərdən biridir. Bu problemlər əvvəllər xarici dilçiliyə aid olan və ekstralingvistik xarakter daşıyan problemlər kimi qəbul edilsələr də, antroposentrik dil paradiqması çərçivəsində dilçilərin tədqiqatının aktual obyektidir. Əgər əvvəlcə dil və din mədəni dilçiliyin inkişaf istiqamətlərindən biri hesab olunurdusa [7], indi bu məsələ yeni sahənin – teolinqvistikanın tədqiqat obyektidir. Dil və din özünəməxsus məzmunu və həmin məzmunu çatdırmaq üçün özünəməxsus üsula malik iki unikal işarə sistemidir. Bütün bunlara baxmayaraq, din və dil arasında sıx əlaqələr mövcuddur. Onlar arasındakı əlaqə bütün sahələrdə özünü göstərir.

M. Eliade qeyd edirdi ki, insanın dünyəvi varlığı heç vaxt saf formada mövcud olmamışdır. Desakralizasiyanın dərəcəsiindən asılı olmayaraq, insan dini davranışdan tamamilə imtina edə bilmir. İnsan davranışında və şüurunda dini dəyərlərin izləri qalır [11, 1]. R.Caillois yazırdı: “Bu iki müqəddəs və profan dünya yalnız bir-birinin vasitəsilə müəyyən edilir” [6: 33]. Ümumiyyətlə, mədəniyyətdə müqəddəs və profanın qarşılıqlı əlaqəsi problemi kifayət qədər öyrənilmiş, bununla belə, bu müqəddəs və profan konseptlərə müxtəlif aspektlərdə fəlsəfə, sosiologiya, mədəniyyətsünaslıq və dinşünaslıqda böyük maraq olsa da, əksər araşdırmalarda onlar bir-birindən ayrı götürülür.

Müqəddəs sözü ilahi və dini sözlərinin sinonim kimi, həm də daha geniş mənada işlənir. Müqəddəslik çoxölçülü, sistemli və vahid bir fenomendir.

“Dini” leksik elementi din ismindən – “iman, mənəvi inanc, etiraf, ilahi ibadət və ya əsas ruhani inanclar”dan törəmişdir [4: 90]. Din təbiətin fəvqəltəbii qüvvələrlə bağlılığına olan inanca əsaslanan dünyəvi qavrayışdır.

Türk dilli lüğətlərdə də din anlayışına eyni şəkildə tərif verilir: “Din: 1) Allaha və ya hər hansı fəvqəltəbii güclərə inanca, müəyyən adət və mərasimlərin icrasına əsaslanan müqəddəs prinsiplər və dəyərlər məcmusudur; 2) insanın öz iradə və istəklərinə uyğun olaraq qavradığı, yer üzündə Tanrının nümayəndələri olan peyğəmbərlər vasitəsilə insanlara çatdırılan ilahi prinsiplər və əbədi həyatı təmin edən inanc” [13, 328].

M. Doğanın redaktoru olduğu izahlı lüğətdə din ilk növbədə İslamı ifadə edir: 1) Allah tərəfindən qoyulmuş və peyğəmbərlər vasitəsilə insanlara ötürülən və bu dünya və yeraltı dünyalardakı davranış prinsiplərini müəyyən edən sistem; 2) Allaha təvəkkül və ibadət edərək gedilməli olan yol; 3) inanclar sistemi; 4) dini qaydalar toplusu; 5) dini hisslər və inanclar [12, 315].

Bu məqalədə dini vahidlər dedikdə, bilavasitə İslam və Xristian dinləri ilə əlaqədar olan və müəyyən dərəcədə digər dinlərlə bərabər insan cəmiyyətinə də təsir göstərən dil vasitələri və leksik vahidlər nəzərdə tutulur. Dini terminlər aşağıdakı kateqoriyalara bölünür: 1) dini pərəstişdə sitayiş obyektini olan fəvqəltəbii varlıqlar (Tanrı, mələklər, şeytan); 2) dini diskursun iştirakçıları olan real varlıqlar (dini personajlar, dini qurumların işçiləri); 3) dini dəyərlər (iman, ruh, ehkamlar); 4) dini pərəstişə aid olan əşyaların, tikililərin və mətnlərin məcmusu.

İlk vaxtlar dini mətnlərin birbaşa alıcıları Allahın sözlərini qavramaq istəyən dindarlar olsalar da, E.V.Bobyrevanın dediyi kimi, “Dini diskursun əhatə dairəsi “kilsədəki birliyi”in sərt çərçivəsi ilə məhdudlaşmır və, hətta, bu zaman istənilən bir inancın prinsip və əsaslarını tam bölüşən insanların ünsiyyəti də həmişə mütləq olmur” [3: 32]. Yəni, dini diskursun əhatəsi cəmiyyətin geri qalan hissəsindən təcrid olunmur, bu da dini mənə daşıyan müəyyən terminlərin digər funksional üslublar sferasına keçməsinə gətirib çıxarır.

Dünyəviləşmə termini elmdə kifayət qədər tez-tez istifadə edilsə də, hələ də müəyyən qeyri-müəyyənliyə malikdir və müxtəlif yollarla şərh edilə bilər. İ.M.Petrovanın qeyd etdiyi kimi, “dinlərin köməyi ilə dünyanı şərh qüvvələrindən qorumağı ənənəvi yolları müasir insanların çoxu üçün öz müqəddəsliyini itirmişdir. Halbuki dünyəviləşmək demək Tanrı ideyasını və ya dini rədd etmək deyildir, əksinə, bu söz dinə, adət-ənənələrə, ayinlərə müsbət münasibət bəsləmək olaraq və hətta dini termin kimi də vurğulana bilər. Lakin bu mahiyyət etibarilə insan varlığının iki sahəyə bölünməsinə göstərir: bir-biri ilə kəsişməyən dünyəvi və dini sfera” [8: 143]. İnsan varlığının bu iki sferası linqvist nöqtəyi-nəzərindən daha çox kəsişmə nöqtəsinə malik ola bilər. Xüsusilə, sekulyarlaşma müəyyən dil səviyyələrində baş verə bilər və onlardan bəziləri fransız dilindən tərcümə edilmiş “Avropa mədəniyyətində müqəddəs yazı: İncil lüğəti” adlı lüğətdə qeyd edilmişdir. Bu cür ifadələrə bibliya mənşəli ifadə və atalar sözləri, ədəbi əsərlərin adları, sənət əsərləri (heykəllər, mozaikalar, ikonalar, vitrajlar), musiqi, kino və əsər adları daxildir. “Bu lüğət kitab, muzey və disklərdə Bibliya irsinin qorunması üçün bələdçidir” [9, 9].

Müasir dil mühitində istifadə edilən söz və ifadələrə öz dini statusundan kənar işlədilən sözləri də daxil etmək olar. Buraya xüsusi isimlər (adlar) daxildir ki, onların da müxtəlif növlərini sadalaya və onlara misallar deyə bilərik. Məsələn, antroponimlər (buraya Məhəmməd peyğəmbərin, imamlarımızın, mələklərin, müqəddəslərin adları – Əhməd, Abdulla, Yusif, Yunis, Cəbrayıl, Mikayıl, Əli, Yəhya, İbrahim, Ömər, Əbu bəkr, Cənnət, Məryəm, Həvva və s. daxildir), erqonimlər (“Adəm və Həvva” oteli (Antalya, Türkiyə), “Cənnət” Mədəniyyət Mərkəzi (İstanbul, Türkiyə), toponimlər (dağ adları: Allahuəkbər Dağları – Türkiyənin Şərqi bölgəsindəki Sarıqamış və Qars vilayətlərinin şimalında dağ silsiləsi, Məscid dağı – Türkiyənin Ərzurum bölgəsində dağ, rayon adları: Cəbrayıl,

<https://doi.org/10.59849/2224-9257.2024.1.378>

Xaçmaz (rəvayətə görə, “xaç almaz” deməkdir), dərə adları: Cəhənnəmdərə (Sədərək rayonu), hrematonimlər (kitab adları: “East of Eden” (“Şərqi Cənnət”) Con Staynbek, “İblis” H. Cavid, “Hell” (“Cəhənnəm”) R. O. Batler, “Hell house” (“Cəhənnəm evi”) R. Mateson və s., film və seriallar (Hell in the Pacific (Sakit okeandakı cəhənnəm), Lucifer (İblis) və s.

Metaforalar dinlə bağlı olmayan ikinci dərəcəli leksik vahidlərdir. Metafora və simvolların koqnitiv və semantik səviyyələri arasında mənə oxşarlıqları mövcuddur. Beləliklə, forma və mənə arasında köçürmə hadisəsi mücərrəd səviyyədə irəliləyir ki, bununla da iki əşya arasında olan xüsusi oxşarlıqlar forma və mənə arasındakı mücərrəd analogiyalarla ifadə olunur. Misal olaraq bu cümləyə baxaq: “Rwanda can be a paradise again, but it will take the love of the entire world to heal my homeland” (“Ruanda yenidən cənnətə çevrilə bilər, ancaq ana yurdumun dirçəlməsi üçün bütün dünyanın sevgisinə ehtiyacımız vardır”) İ. İlibaqıza [14].

Frazeoloji vahidlər “xalqın mədəniyyəti və mentaliteti haqqında qiymətli məlumat mənbəyidir, onlar xalqın mif və adət-ənənələrini, mərasim və rituallarını, vərdislərini, əxlaq və davranışını özündə əks etdirirlər [7, 43]. Bu cür vahidlərə dini komponentə sahib olan frazeoloji vahidlər daha çox uyğun gəlir. Dini komponentli bu frazeoloji vahidlər özləri də iki qrupa ayrılırlar. Birinci qrupuna aid olan frazeoloji vahidlər elə vahidlərdir ki, dini tekstdə ilkin mənalarında işlənsələr də, gündəlik nitqdə onlar metaforalaşır, yeni mənə və mənə çalarları qazanırlar. Məsələn, İngilis dilində işlənən “the end of the world” (“dünyanın sonu”) ifadəsi gündəlik nitqdə işlədilən zaman bədbəxt hadisəni, çıxılmaz vəziyyəti və s. bildirir. İkinci qrupa daxil olan frazeoloji vahidlər birinci qrupa daxil olanlardan fərqli olaraq müqəddəs kitablardan götürülmürlər, onlar müəyyən dini hadisələr haqqında olan fikirlər əsasında formalaşırırlar. Məsələn, savaba batmaq – “dini qanunlara uyğun gələn, əksəriyyət tərəfindən məqbul qəbul edilən bir şey etmək”; halal yemək — “yalnız haqqımız olan şeyləri yemək”.

Frazeoloji vahidlər didaktik məzmunu olmayan, yan-yana işlənən söz və ifadələr, o cümlədən, bütöv cümlələr şəklində istifadə edilən bir qrup sözlərdir. Ancaq monomial quruluşa malik, qısa həcmli və obrazlı sabit ifadələr olan atalar sözləri də frazeoloji vahidlərə bənzəyən və yan-yana işlənən söz və ifadələrdir. Frazeoloji vahidlər və atalar sözlərində də dini söz və ifadələrdən geniş istifadə edilir. Azərbaycan və ingilis dillərindəki iki misalə baxaq: İldə, ayda bir namaz, onu da şeytan qoymaz; Even God cannot make two mountains without a valley in between (*Tanrı belə iki dağın ikisinin arasında dərə olmadan yaratmamışdır*) və s. Hər iki misalda dini sözlər işlənmişdir. Lakin Azərbaycan dilindəki nümunədə namaz və şeytan sözləri öz dini məzmunundan uzaqlaşaraq dünyəviləşsə də (bu sözlər adığedən misalda xeyri və şəri simvolizə edirlər), ingilis dilindən gətirilən nümunədə tanrı sözü öz dini məzmununu qoruyub saxlamışdır.

Etiket formaları söhbətə daha çox nəzakət və incəlik əlavə etmək üçün istifadə olunurlar. V. A. Maslova qeyd edir ki, “nitq etiketi rəsmi və qeyri-rəsmi ünsiyyət mühitində ünsiyyət əsnasında sosial və psixoloji rollara və şəxsi münasibətlərə uyğun olaraq işlədilən ictimai və mədəni cəhətdən müəyyən edilmiş nitq davranış qaydalarıdır” [7, 47]. Onlardan adətən müəyyən vəziyyətlərdə, məsələn, salamlama, vidalaşma, minnətdarlıq, başqalarına müvəffəqiyyət arzulanarkən və s. istifadə edilir.

Nitq etiketi ifadələrinin çoxu dini aksioloji (aksiologiya insani dəyərləri öyrənən elmdir) dəyər olaraq təsvir edən dini məzmunu sahibdirlər. Məsələn, Allah xoşbəxt etsin, God bless you (*Tanrı sən hişz etsin*). Elə etiket ifadələri də vardır ki, bəzən tərcümədə dini tərkiblərini tamamilə itirərək bütünlüklə dini məzmunlarından kənar işlənir və yalnız adət və ənənələri təsvir edirlər: Əlhəmdülillah – nə yaxşı ki, halal olsun – afərin və s.

Tapmacalar hadisə və əşyaların elə qısa alleqorik təsvirləridir ki, onlar dərk və təxmin edilməyə ehtiyac duyurlar [5: 231]. G. İ. Xalimonenko tapmacaların müasir elmdəki rolunu müəyyən edərək yazırdı: “Aristotel tapmacanın yaxşı qurulmuş metafora olduğunu qeyd edirdi. Bəzi tapmacalar adsız əşyaların xüsusiyyətlərinin obrazlı təsvirinə əsaslanırlar da, bəzən sadə suallarıdır və çox vaxt yumor xarakteri daşıyırlar” [10, 455]. Tapmacalar misralar şəklində və adətən iki və ya dörd sətirdən ibarət olurlar. Lakin daha uzun və qısa tapmacalar da vardır. İngilis dilindən gətirilmiş belə bir nümunəyə baxaq: How does Moses make his coffee? Answer: Hebrews it (*Musa qəhvəsini necə içir? Cavab: Dəmləyərək*). Bu tapmacada adıgedən Musa peyğəmbərdir. Lakin, sözsüz, bu ad öz dini məzmunundan uzaqlaşaraq dünyəviləşir və dünya ilə bağlı bir fikri özündə əks etdirir. Bu tapmacanın cavabının isə “Hebrews it” olması da əbəs yerə deyildir. Hebrew sözü ingilis dilindən tərcümədə “ivrit” deməkdir. Eyni şəkildə, bu sözü he və brew olmaqla 2 hissəyə ayırısaq və brew sözünün sonuna “-s” (ingilis dilində 3-cü şəxsin təkini düzəldən şəkilçi) şəkilçisini əlavə etsək, bu zaman həmin cümlə *o dəmləyir* mənasını verir. “It” isə ingilis dilində o üçüncü şəxsin təkini bildirən əvəzlik olduğu üçün tapmacanın cavabı *o, onu dəmləyir* olur. Bu zaman birinci o əvəzliyi ilə Musa peyğəmbərə, ikinci o əvəzliyi isə qəhvə sözünə istinad edilir. Daha ekvivalent tərcümə olması üçün bu tapmacanın cavabını *dəmləyərək* şəklində də vermək olar.

Yanıltmaclar tələffüzü çətin olan səslər və səs birləşmələrindən ibarət qafiyəli mətnin qəsdən mürəkkəb tələffüzünə əsaslanan gülməli deyimlərdir. Yanıltmaclar alliterasiya və qafiyəyə əsaslandıqları üçün çox vaxt bu cür deyimlər oxşar tələffüzlü sözlərdən ibarət olur. Yanıltmaclarda da dini söz və ifadələrdən istifadə halı geniş yayılmışdır. İngilis dilindəki bu misala baxaq: God made man, man made money, money made man mad (*Tanrı insanı, insan pulu yaratdı, pul isə insanın aqlını əlindən aldı*). Bu yanıltmacda God (*Tanrı*) sözünün öz həqiqi mənasında işləndiyini müşahidə edirik.

Beləliklə, dil mühitində dünyəvi məqsəd və mahiyyət daşıyan dini komponent insan həyatında dinin rolunu bir daha vurğulayır. Dini lüğət öz təbii istifadə dairəsindən uzaqlaşaraq ictimai həyatın müxtəlif sahələrinə aid tapmacalar, məcazlar, deyimlər, frazeoloji vahidlər, terminlər, məsəllər və atalar sözlərinin tərkibində yenidən canlanır. Dini lüğətin bu cür istifadəsi, xüsusən də, onun etnosun şüurundakı dərin köklərini göstərir və dil və təfəkkürün qarşılıqlı əlaqəsini bir daha vurğulayır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Dadabaev T., & Komatsu, H. (Eds.). (2017). *Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Uzbekistan: Life and politics during the Soviet Era*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-52236-8>;
2. Fierman W. (2009). Identity, symbolism, and the politics of language in Central Asia. *Europe-Asia Studies*, 61 (7), 1207-1228;
3. Бобырева Е.В. Религиозный дискурс: ценности, жанры, языковые характеристики. Монография. – Волгоград «Перемена», 2007. (Bobireva E.V. *Religiozniy diskurs: tsennosti, zhanri, yazikovkiye harakteristiki*. Monografiya. – Volgograd “Peremena”, 2007);
4. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. Том 4. Р-V. Москва, Русский язык, 1978. (Dal V. *Tolkoviy slovar zhivogo velikorussskogo yazyka*. Tom 4. P-V. Moskva, Russkiy yazik, 1978);
5. Жайворонок В. Знаки української етнокультури. – Київ: Вид-во “Довіра”, 2006. (Jayvoronok V. *Znaki ukrainskoy etnokulturi*. – Kiyiv: Vid-vo ‘Dovira’, 2006);
6. Каюа Р. Людина та сакральне. Пер. з фр. – Київ: «Ваклер», 2003. (Caillois R. *Ludina i sakralne*. Per. z fr. – Kiyiv: ‘Vakler’, 2003);
7. Маслова В.А. Лингвокультурология. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. (Maslova V.A. *Lingvokulturologiya*. Ucheb. posobiye dlya stud. vish. uceb. zavebediy. – 2- ye izd., stereotip. – M.: İzdalelskiy tsentr ‘Akademiya’, 2004);
8. Петрова І.М. Секуляризаційні процеси в сучасній Україні / Філософія та соціологія релігії/ Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі України, 24, 2011. – С. 143-148. (Petrova İ.M. *Sekulyarizatsiyni protsessi v suchasniy Ukrayini/ Filosofiya ta sotsiologiya religiy i/ Naukoviy visnik Volnsskogo natsionalnogo universitetu imeni Lesi Ukrainki*, 24, 2011. – S. 143-148);
9. Святе Письмо в європейській культурі. Біблійний словник. – К.: Дух і Літера, 2004. (Svyate Pysmo v yevropeyskiy kulturi. Bibliyny slovnyk. – K.: Duh i Litera, 2004);

<https://doi.org/10.59849/2224-9257.2024.1.378>

10. Халимоненко Г. И. Загадки // История турецкой литературы – К.: “Редакция журналу “Дім, сад, город”, 2009. – С. 455-460 (Khalimonenko G.I. Zagadki // İstoriya turetskoyi literaturi. – K.: Redaktsiya jurnalı “Dim, sad, gorod”, 2009. – S. 455-460);
11. Элиаде М. Священное и мирское. – М.: Изд-во МГУ, 1994 (Eliade M. Svyashchennoye i mirskoye. – M.: Izd-vo MGU, 1994);
12. Doğan M. Büyük Türkçe Sözlük. – İstanbul: Pınar Yayınları, 2005. – 1424 s.;
13. (TBTS) Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü. Sosyal Bilimler / [yayın sorumluları: Dr. M. Çetin Gülovalı, A.Odabaş]. – Ankara: TÜBA, 2011. – 1333 s.;
- 14.

https://www.brainyquote.com/quotes/immaculee_ilibagiza_574210?src=t_paradise

Xülasə

Dil və din mədəniyyətin bir-biri ilə yaxın əlaqədə olan və bir-birinə təsir edən iki komponentidir.

Məqalədə din ilə dil arasındakı qarşılıqlı əlaqə, əsasən də, dinin, dini dəyər və inancların dil üzərindəki təsiri mövzularına toxunulur. Bununla yanaşı, dini missioner, qurum və ideologiyaların bu təsirdə necə böyük əhəmiyyət danışdığından da bəhs edilir. Xüsusilə də, dini söz, ifadə və deyimlərin müasir dil mühitindəki istifadəsi yaxından araşdırılır.

Dini məzmunun çatdırılması üçün həm linqvistik, həm də qeyri-linqvistik mənə kodlarından istifadə edilə bilər. Buraya təbii dillər, poeziya, rituallar və s. daxildir.

Dil mühitində istifadə edilən söz və ifadələr insan həyatında dinin rolunun necə böyük olduğunu bir daha göstərir. Dinə aid söz ehtiyatı dini istifadəsindən uzaqlaşaraq insan həyatının müxtəlif sahələrinə aid frazeoloji vahidlər, məcazlar, terminlər, məsəllər və atalar sözlərinin, deyimlər, tapmacaların tərkibində yenidən həyat tapır. İnsanlar tərəfindən dini lüğətdən bu cür istifadə edilməsi din və dil arasında olan qırılmaz əlaqəni, dinin insan şüuruna olan dərin təsirini bir daha qabarıq nəzərə çarpdırır.

USE OF RELIGIOUS WORDS AND EXPRESSIONS IN THE MODERN LANGUAGE ENVIRONMENT (BASED ON THE EXAMPLES OF AZERBAIJANI AND ENGLISH LANGUAGES)

Summary

Language and religion are two components of culture that are closely related and influence each other.

The article deals with the interaction between religion and language, mainly the influence of religion, religious values and beliefs on language. It also mentions how religious missionaries, institutions and ideologies play a great role in this effect.

In particular, the use of religious words, expressions and sayings in the modern language environment is closely studied.

Both linguistic and non-linguistic codes of meaning can be used to convey religious content. This includes natural languages, poetry, rituals, etc.

The words and phrases used in the language environment show once again how great the role of religion is in human life. Vocabulary related to religion moves away from its religious use and finds life again in phraseological units, metaphors, terms, sayings and proverbs, idioms, riddles related to various areas of human life. This kind of use of religious vocabulary by people highlights the inextricable connection between religion and language, and the deep influence of religion on human consciousness.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕЛИГИОЗНЫХ СЛОВ И ВЫРАЖЕНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ ЯЗЫКОВОЙ СРЕДЕ (НА ПРИМЕРАХ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ)

Резюме

Язык и религия — две компоненты культуры, тесно связанные и влияющие друг на друга.

В статье рассматривается взаимодействие религии и языка, преимущественно влияние религии, религиозных ценностей и верований на язык. В нем также упоминается, какую большую роль в этом играют религиозные миссионеры, институты и идеологии. В частности, пристально изучается употребление религиозных слов, выражений и поговорок в современной языковой среде.

Для передачи религиозного содержания могут использоваться как лингвистические, так и неязыковые смысловые коды. Сюда входят естественные языки, поэзия, ритуалы и т. д.

Слова и словосочетания, используемые в языковой среде, еще раз показывают, насколько велика роль религии в жизни человека. Лексика, связанная с религией, отходит от своего религиозного употребления и вновь обретает жизнь во фразеологизмах, метафорах, терминах, поговорках и пословицах, идиомах, загадках, связанных с различными областями человеческой жизни. Такое использование людьми религиозной лексики подчеркивает неразрывную связь религии и языка, а также глубокое влияние религии на человеческое сознание.

Rəyçi: dos. Məhərrənova Suqurə İbrahim qızı